

van de zeewieren; maar dit brengt ons op een meer algemeen verschijnsel, de mimicry of nabootsing.

In onze Noordzee komen de zeepaardjes ook wel eens voor, hun vaderzeeligt evenwel tusschen Afrika en Europa. Maar wie in den voorzomer in Amsterdam en dus ook in Artis komt, kan de diertjes in levenden lijve gade slaan; men zal er altijd enkele onder ontdekken, die er driemaal zoo welvarend uit zien als de rest; dat zijn die mannetjes met jongen.

Ook in ons zoet water komen zoo'n paar zorgzame vaders voor. Wel heeft de natuur hen niet als baker van het kroost aangewezen door hun een speciaal orgaan toe te vertrouwen, waarin ze hun jongen kunnen bergen en beschermen, maar het instinct om een broed- en schuilplaats te fabriceren en de moed om het nest te verdedigen blijken even doelmatig en, voor ons, waarnemers, nog wel zoo interessant te zijn.

Onze gewone stekelbaarsjes zijn het, die in dit opzicht uitmunten boven alle andere inlandsche visschen. Toch is er nog van een ander vischje bekend geworden, dat zijn eieren bewaakt, maar een eigenlijk nest bouwt het diertje niet. Ik bedoel de rivierdonderpad, een zonderling gevormd beestje, dat in onze kleine rivieren, beekjes en kanalen voorkomt.

De naam donderpad heeft het van de visschers gekregen om zijn vorm. Het dikke voorlijf en de smalle staart doen het eenigszins gelijken op de donderpadden of bullekopjes, de bekende larven van kikvorschen en padden. En evenals deze komt het vischje, dat donderpad heet, ook bij zwaar weer herhaaldelijk aan de oppervlakte.

De rivierdonderpad is een hand lang als hij volwassen is, en 't arme dier wordt dikwijls gebruikt als aas bij het visschen op snoek, baars en op groote forellen. Het wordt door de visschers daartoe levend gehouden en daardoor is er nog al eens aankomen aan voor bezitters van aquariums.

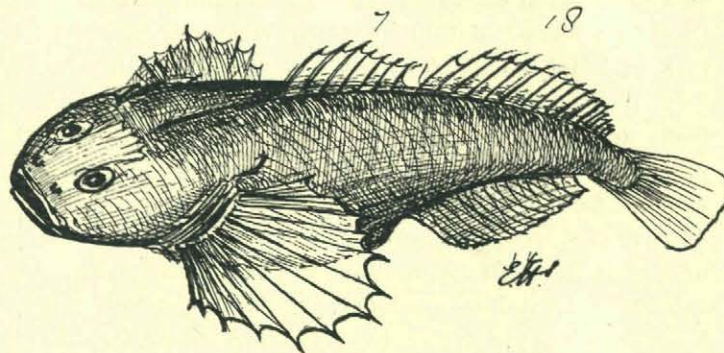
Ik heb er verscheidene jaren achtereen exemplaren van gehad; het is een vreemd gezicht, dit dier door het water zien huppelen, want zwemmen doet het niet; het springt schoksgewijze voor- of achteruit, en gebruikt daarbij de zeer breede borstvinnen bij wijze van vleugels of riemen. Een van de oorzaken van deze voor visschen zoo ongewone manier van voortbewegen in 't water is stellig het ontbreken van een zwemblaas.

Geen wonder, dat dit vischje met zijn breeden kop, dun achterlijf en springende beweging, door hen, die alleen op 't uiterlijk letten, niet voor een visch maar voor een soort van pad werd gehouden.

In 't gewone kamer-aquarium leven ze niet lang. Ik heb er eens een acht maanden gehouden, maar dit is nog een uitzondering. Tegen 't voorjaar gaan

ze te gronde, doordien ze geen ruimte genoeg vinden of op andere wijze verhinderd worden eieren te leggen. Krijgen ze evenwel een flink bassin van een paar honderd liter, dan legt het wijfje haar eieren in een hoek van den bodem, tusschen twee steenen of op een zandige plek niet ver van de oppervlakte.

En nu doet zich het gewone geval voor, dat het mannetje zich dadelijk in postuur zet bij de eiercollectie en ze bevrucht door zijn hom in 't water te verspreiden; maar daarmee is het niet afgelopen. De vader blijft de eieren bewaken, verjaagt ieder, dien hij gevaarlijk acht, uit de nabijheid, ook zijn

Rivierdonderpad. Wijfje met eieren.

wijfje; hij houdt de buurt van het nest schoon en gunt zich den tijd niet om te gaan eten. Eerst als de jongen zijn uitgekomen schijnt hij weer voor het eerst voedsel te gebruiken, tenzij het hem eerder letterlijk voor den bek is gekomen. Zoeken of halen doet hij niet.

't Is dan ook in aquaria waargenomen, dat het mannetje van uitputting bezweek vóór de eieren uitkwamen en, vreemd genoeg, dan nam soms een ander mannetje, dat te voren meer dan eens op een onbewaakt oogenblik had geloerd, om de eieren als lekkernij te gebruiken, den taak van den gestorven vader over. Deze stiefvader verdedigt met evenveel moed en strijd lust de eieren tegen elken aanvaller en voert de jongen veilig naar beschutte plaatsjes, onder steenen of waterplanten.

E. HEIMANS.

BOTANISEEREN LANGS EEN RIVIER.

Wie van botaniseeren houdt, raad ik aan, den oever eener rivier tot terrein te kiezen. 't Is echter niet waarschijnlijk, dat allen, die den plantenschat van een rivieroever onderzoeken, zoo gelukkig zijn als ik, want, behalve dat ik vrij wat zeldzame en nieuwe planten ontdekte, maakte ik

kennis met enkele dieren, en met een zeer zeldzaam mensch, mij dunkt, eenig in Nederland.

Het terrein, door mij gedurende een viertal jaren onderzocht, strekt zich uit langs den zuidelijken oever der rivier, Rijswijk ligt juist tegenover Wijk bij Duurstede, waar, gelijk bekend is, de Rijn den naam van Lek ontvangt: mijn jachtgebied bevindt zich dus deels langs den Rijn, deels langs de Lek. Vroeger maakte de Rijn even boven Wijk bij Duurstede een groote bocht naar het Zuiden, die hinderlijk was voor de scheepvaart, en daarom werd ongeveer 40 jaren geleden aan de rivier een andere richting gegeven. Het afgesneden stuk land werd een eiland, dat men evenwel spoedig door een krib met den Zuidelijken oever vereenigde. In den loop der jaren groeide deze steeds aan, en thans heeft ze een behoorlijke breedte. Van de krib is niets meer te bespeuren, ze is geheel onder het aangespoelde zand en slib bedolven. Naar ik meen heeft deze plaats, voor den botanicus van zooveel waarde, nog geen offiëelen naam, maar het volk had ze reeds spoedig „Strijkdam“ gedoopt. Omdat het water bij hoogen waterstand hier telkens over strijkt, is die naam niet ongepast. De golvende bodem vertoont elk jaar, als de rivier weer in haar bedding is teruggekeerd, een ander aanzien: hier zijn hoogten verdwenen, daar andere ontstaan. De beschrijving dient tot verklaring van het feit, dat Strijkdam mij elken zomer verrassingen bereidde, wanneer in den winter de Rijn buiten zijn oevers was getreden.

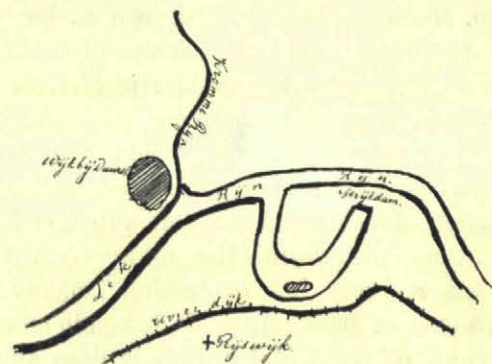
In Juni 1900 was het terrein voor een goed deel met vlas begroeid: de hemelsblauwe bloemen maakten een aardig effect tusschen de „ordinaire“ kinderen van Flora. Wie het vlaszaad hier en daar zoo kwistig had gestrooid? In den winter was het stroomende Rijnwater zoo goed geweest, eenige zaden op Strijkdam achter te laten. De beide volgende jaren trof ik er insgelijks vlasplanten aan, doch in kleiner aantal. In 1894 tierden er boekweit en asperge welig en verleden zomer had *Malva Crispa* er zijn zetel opgeslagen.

In het vroege voorjaar kunt ge zooveel *Draba verna's* halen, als ge wilt, en nauwelijks zijn deze uitgebloeid, of de nog lievere *Teesdalia's* laten u haar schoone wortelrozetjes zien. Ook *Capsella* ontbreekt niet. Waar ontbreekt die wel? zult ge vragen. Deze drie Cruciferen, welke hier broederlijk naast en door elkander staan, schijnen den wandelaar te vragen: wie onzer heeft de mooiste hauwtjes? Vraag het kinderen, die de hauwtjes van het Taschjeskruid voor het eerst zien; zij zijn vol bewondering voor zijn sierlijke „lepeltes“, en gewis gaat *Teesdalia* met den eersten prijs strijken in den lepelwedstrijd.

In den zomer, tegen den langsten dag, schijnt Strijkdam er een tuinman op na te houden. Wanneer

ge daar die perkjes met witte en gele muurpepertjes, *Sedum album* en *acre*, met hun rolronde en eivormige blaadjes ziet, zoudt ge meenen, dat die door menschenhanden zijn aangelegd. Bij een grooten bloementuin behoort een vijver, maar Strijkdam, die hof van wildgroeijende planten, heeft er een die die in schoonheid niet onderdoet voor een kunstmatig aangelegden vijver. Lang hoeft ge niet te zoeken. Zie, dat kleine kolkje, ongeveer 5 M. lang en ruim 3 M. breed, is dat een schilderachtig vijvertje? Het krijgt elken winter versch water, en hoe droog een zomer soms is, het droogt nimmer uit. Visschen spartelen in het heldere nat, wel is waar geen goudvisschen, maar snoekjes en vorentjes zijn hier meer op hun plaats. Dat ge er zooveel visch ziet, behoeft u niet te verwonderen: elk jaar blijven er na een overstroming genoeg achter.

De Noord- en Oostzijde van den vijver is omringd door wilgenhakhout, waarvan de takken steun bieden aan verscheidene planten, die aan het geheel zoo'n

bekoorlijk aanzien geven. Die broze watermuur (*Malachium aquaticum*) zou ons zijn helderwitte bloemkronen niet kunnen toonen, als die wilgen ontbraken. Ook die Waterruiten (*Thalictrum flavum*) zouden zeker moeite hebben zich staande te houden, als ze niet een weinig werden ondersteund; nu laten zij hun schoone geelwitte pluimen boven den waterspiegel wiegelen, die in Juli met cirkelronde bladen en zwavelgele watergentianen is overdekt. Gele en witte *Galium*soorten hebben eveneens hulp gevraagd en verkregen van die geduldige wilgetakken. Met minder welgevallen — en 't is hun aan te zien — verleenen ze bijstand aan *Cuscuta*, welke, niet tevreden met een steuntje, de teenen, die haar zoo behulpzaam waren, uitmergelen. De West- en Zuidzijde vertoonen een niet minder liefelijk tafereel. Wat een schat van bloemen! Witte en gele honigklaver wisselen met elkander af; opgeblazen en tweetakkige *Silenes* bieden u als om strijd bouquetten aan. *Erigeron acer* en *canadensis* benevens de schoone Sint-Teunisbloem, — hoe hebben die twee Amerikanen elkander hier gevonden! — die ge in de vette kleistreken van de Betuwe vergeefs zoekt,

gevoelen zich op Strijckdam geheel thuis. Nergens zag ik ooit zooveel Zeepkruid als hier. De roodachtige molentjes van *Saponaria* vormen een breede rij van af het vijvertje tot ver in de uiterwaard. Koeien en paarden vinden het zeker ook zonde, om deze sierlijke bloemen op te eten; behoudens enkele, die bij vergissing naar binnegaan, raken ze geen Zeepkruid aan. Nog meer respect heeft het vee voor *Ononis spinosa* en *Alsem*, die beiden Strijckdam ook te klein vonden en een plaatsje op de waard hebben gezocht.

(Dit tusschen haakjes: *Alsem* behoort tot de lievelingskostjes van een geit. Ik had n.l. enkele alsemlantjes in mijn tuin gepoot; mijn „sik“ was losgebroken, had de alsems gevonden en opgepeuzeld. Een geit schijnt al een bijzonderen smaak te hebben: houdt ge haar een aangebeten appel voor, dan keert ze heel voornaam haar kop om, maar gretig hapt ze in een handvol tabak, zonder dat ze vraagt, of het tabak van 10 of van 30 cents het half pond is!)

De held van Strijckdam is een groote Umbellifer. Hij moet echter in grootte onderdoen voor zijn familielid, de plompe *Bereklaauw*, waarvan op dit terrein sommige exemplaren meer dan een manslengte bereiken. Ik bedoel een veel fijnere *Schermbloemige*, *Chaerophyllum bulbosum*. Daar deze planten, naast en soms tusschen wilgenstruiken, op een plaats voorkomen, waar het gras meer dan een Meter lengte bereikt, heeft *Chaerophyllum*, „de aankomeling langs onze rivieren“, een strijd om het bestaan te voeren met zijn buurlui. Bereikt hij, wanneer hij zich vrij kan ontwikkelen, een aanzienlijke hoogte, nu hij min of meer in verdrukking staat, verheft hij zijn witte schermen nog hooger. Gemakkelijk is hij te onderscheiden van *Chaerophyllum temulum*. Deze heeft een stengel, die over zijn geheele lengte rood gevlekt is; de stengel van *Chaerophyllum bulbosum* is blauw berijpt en onder de knopen bolvormig verdikt, terwijl ook zijn onderste stengelleden knolvormig opgezwollen zijn. Wie een collectie gedroogde bladeren bezit, zal zeker wel gesteld zijn op een blad van den knoldragenden *Chaerophyllum*: zijn drie- en viervoudig gevinde bladeren leenen zich uitstekend tot drogen. Terwijl deze trotsche Umbelliferen in een lange rij hun witte schermen boven het hooge gras en tusschen de nog hoogere wilgentakken uitsteken, trekken in de nabijheid op een zandigen bodem, tusschen dwergachtig gras, nederige goudgele sterren de aandacht. Een aardig groepje, *Potentilla canescens* noodigt u tot nadere kennismaking uit. Evenals alle *Potentilla*'s, is ook deze met een schralen bodem tevreden, en zoo kan ze u boven dat lage gras haar bloemkronen en haar vijf- of zeventallige bladen laten zien. Bij het minste koeltje

worden deze blaadjes heen en weer bewogen en komt ge in de gelegenheid, de grijsviltige onderzijde te bespeuren. Ze bloeien in Juli zeer rijk, maar als Herfstmaand schoone dagen geeft, heb ik ze in de tweede helft dier maand weer bloeiend aangetroffen. Zoo schoon en bevallig deze *Potentilla*'s zijn, zoo stijf — maar niet minder welkom! — is *Erysimum hieracifolium* vlak er naast. Deze *Erysimum*s met zijn lange, de nagenoeg bladlooze stengels rakende hauwen, willen ons niet dadelijk bevalen, als we pas op bezoek geweest zijn bij den zwierig uitgedosten *Chaerophyllum* of de eenvoudige maar nette *Potentilla*.

Aan den zandigen oever bij Strijckdam valt niet minder te genieten. Twee cruciferen, de hooggele *Nasturtium amphibium* en de bleekgele *Erucastrum Pollichi* gaan er hand aan hand. Deze twee behoren wel tot de karakteristieke planten van rivieroever. Zoekt de eerste een bij uitstek vochtige standplaats, de laatste is met een meer drogeren bodem tevreden, al trof ik *Erucastrum* meermalen vlak langs den waterkant aan. Waar ik ook langs Rijn of Lek wandelde, *Erucastrum* ontbrak nergens. Soms vindt men ze tusschen andere hooggroeiende gewassen en dan zou men in de spichtige plantjes kwalijk schijnraket herkennen.

Zoo ge vroeg in het voorjaar op Strijckdam komt, ziet ge over een groote uitgestrektheid zware bazaltsteenen, welke hier bij het begin van den nieuwen loop van den Rijn niet overbodig zijn. In den zomer heeft Bitterzoet, geholpen door Braam en Hop, die steenen geheel bedekt onder een rijken bladerdos. 't Is om medelijden te krijgen met die arme Hop, welke hier genoodzaakt is, laag bij den grond te blijven. Soms doet ze moeite, zich boven de aarde te verheffen, en heeft ze steun verkregen bij haar neef, den grooten brandnetel. Kom in den herfst eens weer, en ge zult bekennen, dat ge zelden zoo iets schilderachtigs zaagt. Natuur heeft dan haar schatten uitgesteld. De groote bloedkoralen van *Solanum*, de op elkander gedrongen blauwzwarte *Rubuskraaltjes* en de lichtgroene en bruine bellen van *Humulus*, zij zijn voor ons toch minstens zoo schoon als de sieradiën achter de spiegelruiten van een juwelier.

Op een gedeelte van Strijckdam ligt niets dan bar zand; een stukje hei aan den rand der vruchtbare Betuwe. Ja, zoo waar, ook heidebewoners hebben hier voet aan wal gezet; op een zonnigen dag vliegen de beide schoone soorten van *cicindela*'s aanhoudend voor u op, als ge ze tracht te vangen.

Ik geloof niet, dat ik te veel zeg, als ik beweet, dat Strijckdam een waar paradijs is voor den beminnaar der natuur. Doch ook de geheele oever — en de kribben vooral niet te vergeten — biedt hem jaar op jaar verrassingen aan, en ik moet er tot mijn spijt bijvoegen, ook teleurstellingen.

In Augustus 1900 vond ik op een steenachtige plaats aan de zomerkade een plantje, dat tot dusverre bekend was aan den voet van den Sint-Pietersberg, nl. *Braya supina*. Toen ik het opmerkte, bloeide het nog niet en hield ik het voor een afwijking van de veel voorkomende *Erucastrum Pollichii*, omdat de bladen van deze planten zeer veel overeenkomst met elkaar hebben. Na een paar dagen echter stond het in bloei, en zag ik o. a. aan de witte bloempjes, zoo groot als de gele bloempjes van *Sisymbrium officinalis*, dat het *Braya* moest zijn. In 1901 was het aantal *Braya*'s verbazend groot: de zomerkade was aan buiten- en binnenzijde geheel met deze welkome gasten bezaaid. Ook dit jaar waren ze weer trouw op hun post, hoewel minstens een maand later dan de vorige jaren, maar — hier volgt al één teleurstelling — de koeien hadden ze grootendeels in haar magen verzameld.

Gelukkig zijn hier en daar sommige strooken langs den oever door hekken tegen de vraatzucht van het vee beschermd. Een nieuweling voor onze flora, *Corispermum hyssopifolium*, welke in September jl. in de Flora Batava is opgenomen, had een dergelijke plaats opgezocht, nl. een krib, welke het vee niet kon bereiken. Deze uit Duitschland aangevoerde *Corispermum* bevat het uitstekend in zijn nieuw vaderland: in drie jaren heeft hij zich verbazend vermenigvuldigd.

Grooter teleurstelling bereiden me soms de heeren van de Waterstaat. Zoo behoorden een drietal kribben tot mijn lievelingsplekken, en geen wonder: een zoo groote verscheidenheid van bloemen zou men tusschen de groote keien niet durven verwachten. De eene krib was voor ruim de helft met de hooggele *Inula britannica*, de andere helft met de zeer zeldzame *Rumex Hippolapathum* en de algemeene *Rumex maritimus* begroeid. Op de tweede krib hadden zich, naast de geurige Munt allerlei soorten van Ganzevoet genesteld, waaronder *Chenopodium glaucum* die tot de zeldzaamheden behoort, zooals Heukels in zijn schoolflora aangeeft. Er stonden niet alleen de blauwgroene *Chenopodiums*, maar ook roode variëteiten. De derde krib was in 1900 bezaaid met *Erysimum orientale* en *Plantago arenaria* en daartusschen spreidde een prachtig exemplaar van *Corispermum hyssopifolium* over een oppervlakte van $\frac{1}{2}$ M². zijn takken uit. Ik beschouwde die kribben als mijn eigendom. Doch wat geschiedt? Zonder mij om advies te vragen, ja, zonder er mij mede in kennis te stellen, heeft de Waterstaat ze van nieuwe keien voorzien en daardoor den plantengroei voor enkele jaren zoo goed als vernietigd. Dit is me een troost, dat de planten, trots de zware steenen, weer langzamerhand verschijnen. Ik zag dit jaar weer een enkele *Inula* en een paar *Chenopodiums*, terwijl *Corispermum* zich, zooals ik boven reeds opmerkte, langs een betrek-

kelijk groot deel van den oever heeft verplaatst.

Gewoonlijk ga ik geheel alleen botaniseeren. Wie echter een open oog heeft voor de schoone natuur, is nimmer alleen; schier bij elken stap ontmoet hij oude of nieuwe kennissen. Leidt mijn weg door akkers, dan word ik vergezeld door mijn Puck, maar als ik aan de rivier een kijkje ga nemen, moet ik mijn trouwen metgezel eenmaal zeggen: Tot hiertoe, en niet verder! Op zekeren dag in het voorjaar ging mijn hond met me naar Strijdam. In de wei, die hierheen leidt, liepen jonge ossen, welke sedert korten tijd van het malsche gras smulden. Wij waren een eindje gevorderd, toen een os zijn neus in den wind stak: hij rook hondenvleesch. Zonder zich een oogenblik te bedenken, kwam hij aanrennen met den staart omhoog en den kop omlaag. Zijn kornuiten volgden het voorbeeld van den in woede ontstokene. Voor we het wisten, waren we aan alle kanten door ossen omringd. Gelukkig is mijn Puck een verstandig dier en trok hij zich niets van de woede onzer aanvallers aan; ik echter gevoelde me niets op mijn gemak. Toch is het raadzaam, in zoo'n geval vooral niet te vergeten, dat men met ossen te doen heeft. Zwaaiende met mijn stok retireerde ik heel langzaam en bereikte behouden het doel mijner reis. Diezelfde ossen noodzaakten mij eenmaal terug te keeren. Eenige opgeschoten knapen waren in de rivier aan het zwemmen, en de ossen namen hun dat volstrekt niet kwalijk. Toen echter enkele jongens uit het water kwamen, en schreeuwende met roode doeken langs het hek liepen te zwaaien, steeg de boosheid der ossen ten top; zij waren door het dolle heen bij deze vertooning. Ik weet echter nog niet, wie ik het dolst moest noemen: de ossen of de zwemmers; maar wel wist ik, dat het niet raadzaam vond, mij in de wei te begeven.

Als het mogelijk is, vermijd ik de weiden, waarin ossen loopen. Het zijn echte straatjongens, die van het minste geval een relletje weten te maken. Uw plantenbus hoeft maar iets te veel te schitteren in de zon, of zij komen u na, maken allerlei vreemde ossensprongen en jouwen u niet een weinig uit.

Gaarne had ik kennis aangeknoopt met een otter, dien ik slechts een paar keeren het genoegen had te zien; éénmaal zwemmende en een andermaal wandelende aan den oever. Hij hield verblijf op een klein eilandje in den dooden arm van den Rijn. Hier had hij een uitnemende schuilplaats, daar het geheele eiland met riet en biezten is bewassen. Een arbeider heeft het dier laatst geschoten en voor een kleinigheid verkocht. Toen ik hem vertelde, dat de pels van een otter minstens 10 gulden waard was, keek hij leelijk op zijn neus.

Niet ver van de plaats, waar de *Braya*'s voorkomen, is iets merkwaardigs te zien. Wandel met me mede

over de zomerkade, tot ge vlak tegenover het stadje Wijk bij Duurstede zijt. Voor u ziet ge, te midden van hoog geboomte, den toren van de ruïne Duurstede, die u doet denken aan den Romeinschen tijd; wat ge hier nabij den oever aanschouwt, voert u in uw gedachten nog verder terug; met een weinig overdrijving durf ik zeggen: het herinnert u aan het vóór-historisch tijdperk.

Aan den rand van een griendvlak bij de kade valt uw oog op eenig droog riet, waarin ge een opening bemerkt. Tien tegen één, dat ge denkt, hier houdt een of ander dier verblijf. Zou hier misschien een bever wonen? Immers neen. Dekluizenaars onder de bevers wonen, evenals de eenzaam levende otter van het straks genoemde eilandje, in holen onder den grond. Wacht, daar verschijnt een mensch.

„Zoo, jò (alle manspersonen betitelt hij met jò) zoek je weer bloemkes? Kijk eens hier, wat een vreemd soort Waterherik heb ik hier! (hij laat *Erucastrum* zien, terwijl *Nasturtium amphibium* alhier Waterherik genoemd wordt.)

De man, die ons aldus aanspreekt, is de bezitter van dien ongeordenden riethoop. Woonde Diogenes in een ton, deze man is met nog minder teyreden; hij houdt verblijf in dat droge riet. Verblijf houden is het woord niet; hij slaapt er alleen. Des avonds, tusschen 9 en 10 uur, begeeft hij zich naar zijn rustplaats, en of het stormt, regent, sneeuwt, dondert of een steen dik vriest, deze natuurmensch laat zich niet afschrikken; hij kruipt in zijn „bed“ en dekt zich enkel met riet en oude zakken toe. Gehard tegen de wisselingen van het weder, is hij kerngezond, nimmer heeft men hem zelfs verkouden gezien in de 20 jaren, dat hij aan den oever resideert. Hoe komt die zonderling aan den kost? Hij zingt met Vondel:

Wij zaaien en wij maaien niet,
Wij teren op den boer.

Zeven, zegge zeven kosthuizen houdt de moderne Diogenes er op na: bij zeven boeren gaat hij geregeld eens per week op de deel, in gezelschap van het vee dineeren. Van overheidswege wordt zijn rustplaats soms vernietigd, doch den volgenden dag heeft hij zijn „hut“ weer opgebouwd. Meermalen heeft de Diaconie den man een vertrek aangeboden; eens zelfs meende ze hem overreed te hebben; zijn vertrek was in orde, maar toen het op „verhuizen“ aankwam, kon hij van zijn geliefde rustplaats niets scheiden.

Nog veel meer is er van den zonderling te vertellen, maar ik meen, dat bovenstaande voor dit tijdschrift voldoende is.

Rijswijk (Geln.)

B. J. VAN WAGENVELD.

MIJN MOOISTE ZANDKUIL.

Vervolg van blz. 25.

*A*l liggende bij mijn gravend bijtje, kreeg ik achtereenvolgens de meeste van de andere kuil-bewoners te zien. Stil liggen en uitkijken is toch in negen van de tien gevallen het beste middel, om veel van het natuurleven te zien en te genieten.

Het duurde niet lang, of ik kon al op het gehoor de verschillende bijen- en wespensoorten onderscheiden: de diepe bas van de tuinhommels, het iets zwakkere geluid van de pluimvoetjes, het onzeker geklepper van de groote zwarte spinnendooders, de hooge falset van een *podalirius*-soort en het zilveren trompetje van de zilveren behangersbij (*Megachile argentata*).

Dit behangertje stak pluimvoet naar de kroon in bedrijvigheid. Terwijl deze maar voortgroef met de handigheid en halstarrigheid van een foxterrier, vloog gene af en aan en iedere keer bracht hij een groen blaadje aan, om er zijn nest mee te tapisseren. Je hoorde het zilveren fluitje en als je dan opkeek, zag je het glimmende, witbehaarde diertje uit de blauwe lucht neerdalen, het groene blaadje opgerold tusschen de pooten en zoo stuurde hij dan recht en strak naar den ingang van zijn woning, een gaatje in het harde zand, waar ik tot mijn grielief — voor 't zijne was 't niet noodig — een mooie kapitale M had ingekrabd.

Toen ik zoowat een week in de kuil gewerkt had, begonnen de harde zandwanden er uit te zien als de rotsgraven in de Lybische woestijn, zooveel hieroglyphen had ik erin gesneden, om precies de plekken aan te wijzen, waar al mijn vrienden woonden: de pluimvoeten, de behangers, de zijde-bijtjes (*Colletes*) de eenzame roode bij (*Sphecodes fuscipennis*), de harkwespen (*Bembex*), de bultenaars (*Oxybelus*) de spinnendooders (*Pompilus* en *Ammophila*), de vliegendooders (*Mellinus*), de Crabro's, *Prosopis*, *Halictus*, *Anthrena* en hoe al die bloemen-vrienden meer heeten.

Van de behangers leefden er verschillende soorten, van den grooten behanger van den zeekant (*Megachile maritima*), die wel twee centimeter lang is, af tot dat kleine zilveren diertje toe en alle bekleedden hun nest met berkeblaren, zoodat ze misschien even ontevreden als ik waren over het feit, dat het gemeentebestuur in een schriale bui een klein berkenboschje op den bodem van den kuil had laten neerhakken. Het was altijd zoo aardig, om ze daar met groote vaardigheid en snelheid de ellips- en cirkelvormige bladstukken te zien uitknippen.

Nu haalden ze hun waar uit de boompjes bij de boerderij en uit een ouden berk, die heel boven op